

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут права
Кафедра приватного права

Затверджено
Вченою радою інституту права,
протокол від «12» 01 2022 № 3
Голова вченої ради _____ В.В.Топчій

Методичні рекомендації
до виконання індивідуальних завдань
з навчальної дисципліни «Цивільний процес України»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форми навчання
галузь знань 08 «Право»
спеціальність 081 «Право»
освітньо-професійна програма «Правове регулювання публічних та приватних
відносин»

Ірпінь – 2022

Методичні рекомендації складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Цивільний процес України», затвердженої Науково-методичною радою Університету 17.12.2020 протокол № 10.

Укладач: Самілик Л.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри приватного права

Рецензенти: Мілевська А.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри приватного права
Лаговська Н.В., к.ю.н., доцент кафедри кримінальної юстиції

Розглянуто і схвалено кафедрою приватного права, протокол від 11.01.2022 № 3

В.о.завідувача кафедри Чеховська І.В., д.ю.н., професор

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Тематичний план дисципліни	5
3. Методичні рекомендації до виконання окремих видів індивідуальних завдань	9
4. Порядок оцінювання знань	22
5. Рекомендована література	23

1. Пояснювальна записка

Виконання індивідуальних завдань є складовою навчального процесу, додатковим засобом засвоєння здобувачами навчального матеріалу, що сприяє поглибленому вивченню найбільш важливих питань, з'ясуванню дискусійних моментів, набуттю практичних навичок, з урахуванням при цьому індивідуальних здібностей та уподобань здобувачів, їх схильності до виконання конкретного виду завдань.

Мета індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Цивільний процес України» – самостійне вивчення частини матеріалу навчальної дисципліни, систематизація, закріплення, поглиблення та практичне застосування одержаних здобувачем теоретичних і прикладних знань, а також розвиток навичок самостійної роботи здобувача навчального, науково-дослідницького та практичного характеру.

Зміст та обсяг індивідуальних завдань визначаються навчальним планом і робочою програмою дисципліни «Цивільний процес України» галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» на базі ступеня молодшого бакалавра (ОКР спеціаліста).

Індивідуальні завдання здобувачів з навчальної дисципліни «Цивільний процес України» можуть виконуватися у формі:

1. дослідницького проекту;
2. тез наукової доповіді на конференції;
3. огляду судової практики;
4. підготовки проектів процесуальних документів;
5. моделювання судового засідання за фабулою;
6. есе за вузькоспеціальною проблематикою та його подальшою презентацією на семінарському занятті.

З метою поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці, за потреби при виконанні індивідуальних творчих завдань науково-педагогічні працівники кафедри надають здобувачам консультації.

Вибір здобувачем виду індивідуальних завдань узгоджується на початку навчального семестру з викладачем, який здійснює організацію, контроль та оцінку якості виконання.

2. Тематичний план дисципліни «Цивільний процес України»

Денна форма навчання

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин					
		Лекції (год.)	Семінари (год.)	Практ. заняття (год.)	Інд.-конс. робота під керівництвом викладача (год.)	СРС (год.)	Всього (год.)
МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА							
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного процесуального права (Теми 1-3)							
T.1	Загальна характеристика судочинства у цивільних справах	2	2			7	11
T.2	Засади організації судового процесу	2	2			7	11
T.3	Юрисдикція судів щодо здійснення правосуддя	2	2			5	9
Всього по модулю:		6	6			19	31
Змістовий модуль 2. Учасники судового процесу (Теми 4-7)							
T.4	Позивач та відповідач як основні суб'єкти судочинства у цивільних справах. Інші заінтересовані особи в цивільному процесі	2	2			5	9
T.5	Судове представництво	2	2			7	11
T.6	Судочинство та доказовий процес	2	2			7	11
T.7	Судові витрати. Цивільна процесуальна відповідальність	2	2			7	11
Всього по модулю:		8	8			26	42
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)							
МОДУЛЬ II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА							
Змістовий модуль 3. Розгляд цивільних справ у суді першої інстанції (Теми 8-11)							
T.8	Особливості наказного провадження	2	2			7	11

T.9	Загальне та спрощене позовне провадження. Особливості позовного провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави	2	2			7	11
T.10	Врегулювання спору за участю судді. Призначення справи до вирішення судом. Судове засідання	2	2			7	11
T.11	Особливості розгляду справ окремого провадження	4	2		1	5	12
Всього по модулю:		10	8		1	26	45
Змістовий модуль 4. Провадження з перегляду судових рішень. Виконавче провадження (Теми 12-13)							
T.12	Перегляд судових рішень як стандарт цивільного судочинства	4	2			6	12
T.13	Процес виконання рішення. Судовий контроль за виконанням судових рішень	2	2		2	5	11
Всього по модулю:		6	4		2	11	23
Змістовий модуль 5. Міжнародний цивільний процес (Тема 14)							
T.14	Провадження у справах за участю іноземних осіб	2	2			5	9
Всього по модулю:		2	2			5	9
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)							
Форма підсумкового контролю – екзамен							
Разом годин з курсу:		32	28		3	87	150

**Структура навчальної дисципліни
(заочна форма навчання)**

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин					
		Лекції (год.)	Семинари (год.)	Практ. заняття (год.)	Інд.-конс. робота під керівництвом викладача (год.)	СРС (год.)	Всього (год.)
МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА							
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного процесуального права (Теми 1-3)							
T.1	Загальна характеристика судочинства у цивільних справах	2				8	10
T.2	Засади організації судового процесу		2			10	12
T.3	Юрисдикція судів щодо здійснення правосуддя					10	10
Всього по модулю:		2	2			28	32
Змістовий модуль 2. Учасники судового процесу (Теми 4-7)							
T.4	Позивач та відповідач як основні суб'єкти судочинства у цивільних справах. Інші заінтересовані особи в цивільному процесі					10	10
T.5	Судове представництво					10	10
T.6	Судочинство та доказовий процес					10	10
T.7	Судові витрати. Цивільна процесуальна відповідальність					10	10
Всього по модулю:						40	40
МОДУЛЬ II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА							
Змістовий модуль 3. Розгляд цивільних справ у суді першої інстанції (Теми 8-11)							
T.8	Особливості наказного провадження					10	10
T.9	Загальне та спрощене позовне провадження. Особливості	2				10	12

	позовного провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави						
T.10	Врегулювання спору за участю судді. Призначення справи до вирішення судом. Судове засідання					10	10
T.11	Особливості розгляду справ окремого провадження					10	10
Всього по модулю:		2				40	42
Змістовий модуль 4.							
Провадження з перегляду судових рішень. Виконавче провадження							
(Теми 12-13)							
T.12	Перегляд судових рішень як стандарт цивільного судочинства	2				10	12
T.13	Процес виконання рішення. Судовий контроль за виконанням судових рішень		2		2	10	14
Всього по модулю:		2	2		2	20	26
Змістовий модуль 5.							
Міжнародний цивільний процес							
(Тема 14)							
T.14	Провадження у справах за участю іноземних осіб					10	10
Всього по модулю:						10	10
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)							
Форма підсумкового контролю – екзамен							
Разом годин з курсу:		6	4		2	138	150

3. Методичні рекомендації до виконання окремих видів індивідуальних завдань

Дослідницький проект

Проектна діяльність, як один із найбільш перспективних методів навчання набуває поширення в умовах закладу вищої освіти та виступає як важлива складова системи продуктивної професійної освіти, дієвий, нетрадиційний спосіб організації навчальної діяльності через активні способи дій (планування, прогнозування, аналіз, синтез, узагальнення, моделювання), спрямованих на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу та інтерактивної взаємодії. Під дослідницьким проектом мається на увазі діяльність здобувачів, спрямована на вирішення дослідницької проблеми (завдання) з заздалегідь невідомим рішенням і передбачає наявність основних етапів, характерних для наукового дослідження. Структура таких проектів: 1) актуальність теми; 2) формулювання проблеми дослідження, його предмета і об'єкта; 3) визначення задач; 4) визначення методів, джерел інформації; 5) вибір методології, гіпотез; 6) розробка плану, шляхів вирішення; 7) обговорення отриманих результатів; 8) висновки; 9) оформлення результатів досліджень. Тематика дослідницького проекту обирається здобувачем самостійно з переліку тем, що надаються викладачем. Обсяг дослідницького проекту – 10-15 сторінок формату А4.

Виконаний проект подається на кафедру для оцінювання не пізніше ніж за два тижні до підсумкового контролю. Можливий захист роботи – коротка усна її презентація на семінарському занятті.

Оформлення роботи має бути наступним:

- а) перша сторінка є титульною, не нумерується і не входить у загальну кількість сторінок;
- б) текст друкується з одного боку стандартного аркуша через 1,5 інтервали з полями не менше 3 см зліва, 1,5 см справа, 2 см зверху і знизу;
- в) посилання на авторів робіт, що цитуються, указуються в тексті у квадратних дужках, наприклад [1, с. 3], де перша цифра означає порядковий номер джерела зі списку використаної літератури, друга – сторінку;
- г) список літератури, яка вивчається й цитується, складається в алфавітному порядку;
- д) на останній сторінці списку літератури автор ставить дату і свій підпис;
- е) робота має бути написана грамотно, літературною мовою та ретельно вчитаною.

Орієнтовна тематика дослідницьких проектів

1. Зміст принципу гласності цивільного судочинства
2. Зміст принципу рівності громадян в суді
3. Юридичні склади та їх характеристика
4. Особливості цивільної процесуальної дієздатності фізичних і юридичних осіб та держави
5. Діяльність третейського суду
6. Система судів цивільної юрисдикції
7. Порядок вирішення питань при колегіальному розгляді справи
8. Основні права та обов'язки сторін цивільного процесу відповідно до чинного законодавства
9. Поняття, умови і порядок заміни неналежного відповідача
10. Процесуальна співучасть і процесуальне правонаступництво у цивільному процесі
11. Поняття та види третіх осіб у цивільному процесі
12. Особи, які сприяють розглядові справи, їх класифікація
13. Порядок вступу в цивільний процес третіх осіб, що не заявляють самостійних вимог
14. Процесуальна роль представника у цивільному судочинстві

15. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права та законні інтереси інших осіб
16. Значення процесуального представництва
17. Поняття доказування та доказів в цивільному процесі
18. Розподіл між сторонами обов'язків по доказуванню
19. Правова класифікація доказів та їх оцінки
20. Відповідальність за невиконання вимог суду подати докази
21. Поняття та порядок застосування заходів процесуального примусу
22. Поняття «відстрочка» та «розстрочка» судових витрат
23. Поняття та види процесуальних строків
24. Порядок перебігу процесуальних строків
25. Порядок поновлення та продовження процесуальних строків
26. Суди апеляційної інстанції
27. Ухвали, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду
28. Доповнення, зміна або відкликання касаційної скарги або відмова від неї
29. Підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду
30. Підстави для повного або часткового скасування рішень і передачі справи повністю або частково на новий розгляд або для продовження розгляду

Тези наукової доповіді на конференції

Тези (від гр. thesis – положення, твердження) – це коротко, точно, послідовно сформульовані ідеї, думки, положення наукової доповіді, повідомлення, статті або іншої наукової праці. Вони містять матеріали, положення, категорії, які автор вперше вводить у науковий обіг.

Написання тез наукових доповідей є видом індивідуальних завдань здобувача, що потребує ознайомлення з актуальними аспектами застосування цивільного процесуального права, ознайомленням з науковою літературою та судовою практикою. Тематика тез обирається здобувачем самостійно за погодженням з викладачем. Підтвердженням виконання індивідуальної роботи в формі тез наукової доповіді є збірник наукових доповідей (тез) конференції в паперовому чи електронному вигляді.

Обсяг тез становить, як правило, 2–3 сторінки друкованого тексту через 1– 1,5 інтервали. Можливий і інший обсяг, якщо його визначать організатори конференції або семінару, на яких автор збирається виступати з доповіддю чи повідомленням.

Огляд судової практики

Огляд судової практики є різновидом виконання індивідуальних завдань, мета якого полягає в набутті правозастосовних компетентностей, вмінь аналізувати, узагальнювати судову практику та робити конкретні висновки.

Для виконання даного виду завдань рекомендується використовувати:

Єдиний державний реєстр судових рішень - <https://reyestr.court.gov.ua/>

Європейський суд з прав людини -

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>

Єдиний державний реєстр судових рішень (ЄДРСР) – це автоматизована система збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень.

До Реєстру вносяться судові рішення Верховного Суду України, вищих спеціалізованих, апеляційних та місцевих судів - вироки, рішення, постанови, накази, ухвали, окремі ухвали (постанови) суду, що ухвалені (постановлені) судами у кримінальних, цивільних, господарських справах, у справах адміністративної юрисдикції, у справах про адміністративні правопорушення, крім судових рішень, які містять інформацію, що є державною таємницею.

Головна сторінка єдиного реєстру судових рішень містить поля вводу параметрів для пошуку судових рішень. Шукати тексти рішень можна за контекстом, за найменуваннями судів чи прізвищами суддів, або за реквізитами судового рішення чи судової справи. Результати пошуку відображаються у вигляді таблиці з посиланнями на документи.

Шукати в реєстрі судових рішень можна за словом або фразою. Текст, введений у пошуковий рядок, має містити не менше двох символів. При виконанні пошуку вибиратимуться документи, які містять запитовані слова у всіх формах. Тобто, наприклад, шукаючи за словом «судовий» у результати видачі попадуть також документи із словами «судова», «судові», «судове». Шукаючи «ухвала суду», будуть знайдені документи із словосполученнями «ухвалений судом», «ухвала судова», «ухвала судів».

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань для огляду судової практики

1. Проаналізуйте дані судової статистики за останні 5 років та відтворіть результати у вигляді графічного зображення:

- Яка частка серед усіх справ розглядається судами України в порядку цивільного судочинства?
- Спори з яких правовідносин та якої категорії розглядаються в порядку цивільного судочинства найчастіше?
- Яка частка цивільних справ розглядається в порядку позовного, наказного та окремого провадження?

2. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо порушення принципів правосуддя та зробіть відповідні висновки. Які елементи забезпечують право на доступ до суду в порядку цивільного судочинства? Чи можуть законом бути встановлені обмеження права на доступ до суду?

3. Проаналізуйте Постанову Пленуму Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ» від 01.03.2013 р. № 3 та відтворіть результати особливостей визначення юрисдикції в цивільному судочинстві в письмовій формі.

4. Проаналізувавши дані, що містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень, вкажіть підстави та порядок заміни неналежного відповідача у цивільному процесі?

5. Скориставшись Єдиним державним реєстром судових рішень, підберіть 5 судових справ за 2019-2021 роки, у яких наявна процесуальна співучасть.

6. Знайдіть в Єдиному державному реєстрі судових рішень судові рішення у цивільних справах, складені іноземною мовою. Проаналізуйте, якими мовами, крім української, здійснюється судочинство в судах загальної юрисдикції. За допомогою аналізу знайдених судових рішень визначте конкретні обставини і мотиви, у зв'язку з якими судові рішення ухвалюються судами іноземною мовою.

7. Скориставшись Єдиним державним реєстром судових рішень, підберіть 5 судових справ за 2019-2021 роки за участю органів та осіб, яким законом надано право захищати права та інтереси інших осіб.

8. Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень ухвали суду про витребування доказів у різних справах за період 2019-2021 рр. Проаналізуйте підстави та доводи сторін, якими вони обґрунтовують наявність труднощів в отриманні доказів.

9. Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень і проаналізуйте ухвали про застосування різних видів заходів процесуального примусу. Якими є підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу?

10. Проаналізувати практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження та підготувати доповідь з посиланням на знайдені судові рішення (судова практика) на питання:

- а) особливості видачі судового наказу за вимогою про стягнення нарахованої, але несплаченої працівникові суми заробітної плати.
- б) особливості видачі судового наказу за вимогою про присудження аліментів на дитину (знайти відповідні норми Сімейного кодексу).

в) особливості видачі судового наказу за вимогою про повернення вартості товару неналежної якості (знайти відповідні норми Закону України «Про захист прав споживачів»).

г) особливості видачі судового наказу за вимогою про стягнення заборгованості за надані житлово-комунальні, телекомунікаційні послуги, послуги телебачення та радіомовлення.

11. Проаналізуйте судову практику скасування судових наказів судами, що їх видали, і визначте основні підстави їх скасування.

12. Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень рішення судів першої інстанції за різними видами позовів: три рішення суду, ухвалені у справі за позовом про присудження; три — за позовом про визнання; і три — за перетворювальним позовом. Порівняйте їх.

Підготовка проектів процесуальних документів

Будь-який процесуальний документ має відповідати вимогам закону: складатися уповноваженою на те особою, за наявності передбачених законом підстав, виконуватися та засвідчуватися відповідно до вимог закону. Якщо в процесуальних нормах права закріплені обов'язкові реквізити документа, вони мають бути до нього включені. Документ має відповідати вимогам закону як за формою, так і за змістом.

Приклад оформлення позовної заяви та вимоги до неї

ЦПК України позовна заява повинна містити наступні відомості:

1. Найменування суду, до якого вона подається (п.1 ч.3 ст.175).
2. Реквізити сторін та інших учасників цивільного процесу (п.2 ч.3 ст.175).

Якщо учасником справи є фізична особа, в заяві вказуються її повне прізвище, ім'я та по батькові, адреса проживання з поштовим індексом. Податковий номер та серія і номер паспорта зазначаються лише у випадку, коли така інформація відома позивачу.

Якщо учасником справи виступає юридична особа, документ має містити повне найменування, місцезнаходження із зазначенням поштового індексу та ідентифікаційний код цієї особи. Засоби зв'язку учасників вказуються за наявності таких даних у розпорядженні заявника.

3. Ціна позовної заяви, якщо вона підлягає грошовій оцінці (п.3 ч.3 ст.175).
4. Виклад обставин, якими Позивач обґрунтовує свої вимоги (п.5 ч.3 ст.175).
5. Обґрунтований розрахунок сум, які Позивач оспорує чи заявляє до стягнення (п.3 ч.3 ст.175).
6. Зазначення доказів, що підтверджують обставини, на які посилається Позивач (п.5 ч.3 ст.175).

Усі наявні у Позивача докази мають бути подані разом з позовною заявою (ч.2 ст.83, ч.5 ст.177).

Докази, подані після вказаного строку, до розгляду судом не приймаються.

Винятком є лише випадки, коли Позивач обґрунтує неможливість їхнього своєчасного подання через підстави, які від нього не залежали (ч.8 ст.83).

7. Зазначення щодо наявності у Позивача або іншої особи оригіналів письмових або електронних доказів, копії яких додано до позовної заяви (ч.5 ст.95, п.8 ч.3 ст.175).

8. Зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із цивільним позовом (п.8 ч.3 ст.175).

Якщо доказ не може бути поданий у встановлений законом строк з об'єктивних причин, Позивач має про це письмово повідомити суд та зазначити:

- який саме доказ не може бути подано;
- причини, з яких цей доказ не може бути подано у зазначений строк;
- докази, які підтверджують, що Позивач вжив усіх залежних від нього заходів, спрямованих на отримання вказаного доказу (ч.4 ст.83).

9. Дані про вжиття заходів досудового врегулювання спору (п.6 ч.3 ст.175). Сторони вживають заходів для досудового врегулювання суперечки за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом (ч.1 ст.16).

10. Відомості про вжиття заходів забезпечення доказів чи позову до подачі позовної заяви, якщо вони вживалися раніше (п.7 ч.3 ст.175).

11. Підтвердження Позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього ж відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав (п.10 ч.3 ст.175).

12. Спосіб захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб захисту, який не суперечить закону і який Позивач просить суд зазначити в рішенні (п.4 ч.3 ст.175).

Суд визначає спосіб захисту, який не суперечить закону, у випадку коли закон або договір не містять ефективного способу захисту (ст.5).

13. Якщо позовна заява подається до кількох відповідачів, в ній має бути зазначено зміст вимог до кожного з них (п.4 ч.3 ст.175).

14. Перелік документів та інших доказів, які додаються до позовної заяви (п.8 ч.3 ст.175).

Письмові докази надаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії, якщо інше не передбачено ЦПК (ч.2 ст.95). Копії вважаються засвідченими належним чином, якщо їх було засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством (ч.4 ст.95).

Позивач, який подає письмові докази в копіях (електронних копіях), має зазначити наявність у нього або іншої особи оригіналу письмового доказу. Позивач підтверджує відповідність копії письмового доказу оригіналу, який заходиться у нього, своїм підписом із зазначенням дати такого засвідчення (ч.5 ст.95).

Документи, отримані за допомогою факсимільного чи інших аналогічних засобів зв'язку, приймаються до розгляду як письмові докази у випадках і в порядку, які встановлені законом або договором (ч.7 ст.95).

15. Клопотання про витребування доказів (ч.3 ст.177).

Клопотання про витребування доказів подається разом з поданням цивільного позову.

Якщо таке клопотання заявлено після закінчення встановленого строку, суд залишає його без задоволення. Винятком є випадок, коли Позивач обґрунтує неможливість його надання у визначений строк з причин, що не залежали від нього (ч.1 ст.84). У клопотанні має бути зазначено:

- який доказ витребується;
- обставини, які може підтвердити цей доказ, або аргументи, які він може спростувати;
- підстави, з яких випливає, що цей доказ має відповідна особа;
- вжиті особою, яка подає клопотання, заходи для отримання цього доказу самостійно, – докази вжиття таких заходів та (або) причини неможливості самостійного отримання цього доказу (ч.2 ст.84).

16. До позовної заяви про визнання акта чи договору недійсним додається копія (або оригінал) оспорюваного акта чи договору або засвідчений витяг з нього, а у разі відсутності акта чи договору у Позивача – клопотання про його витребування (ч.6 ст.177).

17. Попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які Позивач поніс і які очікує понести у зв'язку з розглядом справи (ч.1 ст.134, п.9 ч.3 ст.175).

До судових витрат належить судовий збір; витрати на професійну правничу допомогу; витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи; витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їхнім місцезнаходженням, забезпеченням доказів; інші витрати, пов'язані із вчиненням процесуальних дій, необхідних для розгляду справи або підготовки до її розгляду (ст.133).

У разі неподання Позивачем попереднього розрахунку суми судових витрат суд може відмовити у їхньому відшкодуванні, за винятком суми сплаченого судового збору (ч.2 ст.134).

18. Документ про сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі або документи, що підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону (ч.4 ст.177).

Підстави звільнення заявника від сплати судового збору зазначаються в тексті позовної заяви (ч.4 ст.175).

19. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника Позивача (ч.7 ст.177).

Довіреність фізичної особи має бути посвідчена нотаріально або, у визначених законом випадках, іншою особою (ч.1, 2 ст.62).

Повноваження адвоката підтверджуються довіреністю або ордером, виданим відповідно до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» (ч.4 ст.62).

20. Копії позовної заяви та копії всіх документів, що додаються до неї, відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб (ч.1 ст.177).

Це правило не поширюється на позови, що виникають з трудових правовідносин, а також про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок злочину чи каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду (ч.2 ст.177).

21. Підпис Позивача, або його представника, або іншої особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи (ч.2 ст.175), із зазначенням посадового становища (п.1 ч.4 ст.185).

Якщо позов подається особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, в тексті позовної заяви вказуються підстави такого звернення (ч.5 ст.175, ст.56).

Зразок позовної заяви**Броварський міськрайонний суд
Київської області**-----
07402, м. Бровари, вул. Грушевського,
буд. 2, Київська обл.,
Веб-сайт: br.ko.court.gov.ua
E-mail: inbox@br.ko.court.gov.ua
тел./факс: (04594) 5-20-78**Позивач:****Савченко Олена Петрівна,**-----
зареєстрована за адресою:
Донецька обл., м. Макіївка,
вул. Соборності, буд.25, кв.608
фактичне місце проживання:
07400, м. Бровари, вул. Київська, буд.18, кв. 55
РНОКПП: 2082047490;
паспорт : МР 296744
орган, що видав – Броварським РВ УМВС в Київській області, від
20.14.2016 р.
дійсний до 20.12.2026 р.
номер засобу зв'язку:
адреса електронної пошти відсутня**Відповідач:****Савченко Микита Олександрович,**-----
останнє відоме місце реєстрації:
м. Краматорськ, вул. Будівельників, буд. 44, кв.7
паспорт серії ОН 445678,
виданий Краматорським МВ УМВС України
в Донецькій області, від 30.05.1995 р.;
номер засобу зв'язку:
адреса електронної пошти відсутня**ПОЗОВНА ЗАЯВА
про розірвання шлюбу**

1. Зміст позовних вимог: спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом (відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 175 ЦПК України).

Відповідно до ст. 24 СК України шлюб ґрунтується на вільній згоді чоловіка та жінки. Кожен з подружжя має право припинити шлюбні відносини. Примушування до їх збереження є порушенням права дружини, чоловіка на свободу та особисту недоторканість (ст. 56 СК України).

Таке положення національного законодавства України відповідає ст. 16 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року.

Добровільність шлюбу – одна з основних його засад.

Розірвання шлюбу судом відбувається за позовом одного з подружжя відповідно до ст. 110 СК України.

Підсудність. Позивач проживає у м. Бровари. Разом з нею проживає та перебуває на її утриманні донька, що підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Відповідач зареєстрований у м. Краматорськ, Донецької області.

Відповідно до Розпорядження ВСС України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 2710/38-14 від 02.09.2014 р. територіальна підсудність Краматорський міськрайонний суд Донецької області.

За змістом ч.2 ст. 28 ЦПК України позови про розірвання шлюбу можуть пред'являтися за зареєстрованим місцем проживання чи перебування Позивача також у разі, якщо на його утриманні є малолітні або неповнолітні діти.

Відповідно до положень постанови Пленуму Верховного суду України від 21.12.2007 р. № 11, позов про розірвання шлюбу з особою, яка не має в Україні місця проживання або місце проживання якої невідоме, може пред'являтися за місцем знаходження майна Відповідача, або за останнім відомим місцем його проживання чи перебування, а у випадку, коли з Позивачем проживають його малолітні або неповнолітні діти або якщо він не може за станом здоров'я чи з інших поважних причин виїхати до місця проживання Відповідача - за місцем проживання позивача.

Оскільки, Позивач виховує неповнолітню доньку, вона не має можливості поїхати до Краматорського міськрайонного суду Донецької області.

Відповідно до ч. 1 ст. 16 ЦК України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу.

Враховуючи вищезазначене, Позивачем обрано спосіб захисту свого права - це подання позовної заяви про розірвання шлюбу до Броварського міського суду Київської області.

2. Виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що підтверджують вказані обставини (відповідно до п.5 ч. 3 ст. 175 ЦПК України).

07 листопада 2001 року між (далі – Позивач) **Савченко Оленою Петрівною** та **Савченком Микитою Олександровичем**, (далі – Відповідач) укладено шлюб, який був зареєстрований **відділом реєстрації актів громадянського стану Краматорського управління юстиції**, актовий запис № 311, що підтверджується свідоцтвом про одруження.

Одруження з Відповідачем виявилось невдалим. Спільне життя не склалось через відсутність порозуміння, різні погляди на вирішення сімейних проблем, ігнорування налагодження сімейних відносин, що призвело до втрати відчуття поваги та любові один до одного.

Стосунки між мною та Відповідачем після реєстрації шлюбу почали погіршуватися. Спільне життя з Відповідачем не склалося, тому що у нас з Відповідачем різні погляди на сімейне життя та обов'язки. На підставі чого в сім'ї відбувалися конфлікти, які поступово призвели до того, що ми стали зовсім чужими людьми. З травня 2019 року не ведемо спільне господарство, мають місце непорозуміння з різних питань сімейного життя.

У шлюбі маємо дитину - Савченко Ірина Микитівна, 18 липня 2002 року народження, підтверджується свідоцтвом про народження. Донька є внутрішньо переміщеною особою, що підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи № 4219 від 11.12.2018 року.

Відповідно до витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання Савченко О.П. (Позивача) зареєстровано за адресою: Донецька обл., м. Макіївка, вул. Соборності, буд.25, кв.608.

Позивач є внутрішньо переміщеною особою, яка фактично проживає за адресою: 07400, м. Бровари, вул. Київська, буд.18, кв. 55 про що свідчить довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи № 444 від 01.05.2018 року. Разом з нею за вище вказаною адресою проживає її донька - Савченко Ірина Микитівна, дата народження - 18.07.2002 р.

Спору з Відповідачем про місце проживання дитини на даний момент між нами не існує. Між мною та Відповідачем досягнуто згоди, щодо питань проживання дитини (з матір'ю) та його участі у вихованні дитини.

Подружні стосунки не підтримуємо. Шлюб носить формальний характер, а тому його необхідно розірвати.

Можливості зберегти сім'ю не існує. Спору про спільне майно немає.

Позивач вважає за недоцільне подальше перебування в зареєстрованому шлюбі з Відповідачем. На примирення не згодна.

Збереження сім'ї неможливо, і суперечить інтересам Позивача.

3. Перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви; зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із позовною заявою (за наявності); зазначення щодо наявності у позивача або іншої особи оригіналів письмових або електронних доказів, копій яких додано до заяви (відповідно до п.8 ч. 3 ст. 175 ЦПК України).

У володінні Позивача знаходяться оригінали документів:

- свідоцтво про шлюб від 07.11.2001, актовий запис № 311;
- свідоцтво про народження дитини - Савченко Ірина Микитівна, 18 липня 2002 року народження;
- довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи – Савченко О.П. № 443 від 01.05.2018 року;
- довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи – Савченко І.М.. № 444 від 01.05.2018 року;
- витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання Савченко О.П.

4. Правове обґрунтування позовних вимог.

Згідно зі ст. 24 СК України шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається. Таке положення національного законодавства України відповідає ст.16 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, згідно з якою чоловіки і жінки, які досягли повноліття, мають право без будь-яких обмежень за ознакою раси, національності або релігії одружуватися і засновувати сім'ю. Вони користуються однаковими правами щодо одруження під час шлюбу та під час його розірвання.

Позов про розірвання шлюбу може бути пред'явлений одним із подружжя (ст. 110 СК України). Оскільки Позивач наполягає на розірванні шлюбу, то відповідно відмова в розірванні шлюбу буде примушенням до шлюбу та шлюбним відносинам, що є неприпустимим.

Відповідно до ч. 2 п. 3 Постанови пленуму Верховного Суду України за № 11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя», вирішуючи питання щодо відкриття провадження у справі за заявою про розірвання шлюбу, суди мають враховувати, що воно проводиться органами РАЦС лише у випадках, передбачених статтями 106, 107 СК України. При цьому питання про розірвання шлюбу вирішується незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

Відповідно до ст. 28 Цивільного процесуального кодексу України, позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її перебування.

Відповідно до ст. 112 ч. 2 СК України суд ухвалює рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них.

Згідно з ч. 3 ст. 115 Сімейного кодексу України - документом, що засвідчує факт розірвання шлюбу судом, є рішення суду про розірвання шлюбу, яке набрало законної сили.

Отже, Позивач наполягає на розірванні шлюбу, то відповідно відмова в розірванні шлюбу буде примушенням до шлюбу та шлюбних відносин, що є неприпустимим.

5. Попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які позивач поніс і які очікує понести у зв'язку із розглядом справи (відповідно до п. 9 ч. 3 ст. 175 ЦПК України).

Відповідно до ч. 1 ст.133 ЦПК України судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи. Частиною 1 ст. 134 ЦПК України закріплено, що разом з першою заявою по суті спору кожна сторона

подає до суду попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які вона понесла і які очікує понести в зв'язку із розглядом справи.

Згідно із ст. 133 ЦПК України повідомляю, що понесені мною судові витрати становлять 840, 80 грн (оплата судового збору), оригінал квитанції додається. Інших витрат на день подання позовної заяви не передбачається.

6. На виконання п. 10 ч. 3 ст. 175 ЦПК України Позивач письмово підтверджує, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього самого Відповідача з тим самим предметом та з тих самих підстав.

7. Відповідно до вимог п. п 6-7 ч. 3 ст. 175 ЦПК України Позивач зазначає, що заходи досудового врегулювання спору ними не вживались.

Законом не визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання подібних спорів.

До подання даної позовної заяви до заходи забезпечення позову або доказів Позивачам не вживались.

На підставі викладеного, керуючись ст. 16, 24, 56, ч. 3 ст. 105, ст. 110 Сімейного кодексу України, ст.ст. 19, 28, 133, 175, 177 ЦПК України, -

ПРОШУ :

1. Прийняти позовну заяву до розгляду.
2. Розірвати шлюб між - Савченко Оленою Петрівною - 11.08.1975 р.н. та Савченком Микитою Олександровичем - 10.05.1971 р. н., відділом реєстрації актів громадянського стану Краматорського управління юстиції, актовий запис № 311 від 07.11.2001 року.
3. Стягнути з Відповідача - Савченка Микити Олександровича, на користь Позивача - Савченко Олени Петрівни, РНОКПП - 2082047490 судові витрати у розмірі **840,80 (вісімсот сорок гривень, 80 коп.)**.

ДОДАТКИ:

1. Копії паспорта та облікової картки платника податків Позивача (лише для примірника суду);
2. Копія паспорта Відповідача (лише для примірника суду);
3. Копії паспорта – Савченко О.П. (на 1 арк.);
4. Копії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи - Савченко О.П. № 443 від 01.05.2018 року (на 1 арк.);
5. Копії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи - Савченко І.М. № 444 від 01.05.2018 року (на 1 арк.);
6. Копія свідоцтва про одруження від 07.11.2001 року, актовий запис № 311 (на 1 арк.);
7. Копія свідоцтва про народження дитини - Савченко І.М., серія - І-НО № 294556, видане відділом реєстрації актів громадянського стану Краматорського міського управління юстиції в Донецькій області від 18.07.2002 року (на 2 арк.);
8. Копія витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання Савченко О.П. (на 1 арк.);
9. Оригінал квитанції про сплату судового збору (лише для примірника суду);
10. Копія позовної заяви з додатками № 3-8 для Відповідача.

" 02 " квітня 2021 р.

Савченко О.П.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань для складання процесуальних документів

1. Підготуйте ухвалу про передачу справи до іншого суду в зв'язку із задоволенням клопотання відповідача, зареєстроване місце проживання або перебування якого раніше не було відоме, про передачу справи за місцем його проживання (перебування).

2. Складіть довіреність на представлення в суді інтересів фізичної особи з наданням представникові всіх прав особи, чий інтерес він представляє (з урахуванням норм чинного ЦПК України).

3. Підготуйте клопотання про витребування доказів у справі відповідно до чинного законодавства.

4. Підготуйте судовий наказ за вимогою про стягнення заборгованості за тепlopостачання, сума вимоги якого становить 50,000 грн. до фізичної особи – власника будинку.

5. Підготуйте позовну заяву про:

- усунення перешкод у користуванні майном;

- повернення майна з чужого незаконного володіння;
  - розірвання шлюбу;
  - визнання особи такою, що втратила право користування житловим приміщенням;
  - стягнення грошових коштів невиконаних при звільненні;
  - визнання права власності в порядку спадкування на квартиру в ЖБК (житловому будівельному кооперативі);
  - встановлення додаткового строку для прийняття спадщини;
  - визнання права власності на частку у спільному майні;
  - стягнення грошових коштів за борговою розпискою;
  - поновлення на роботі у зв'язку з скороченням чисельності або штату працівників;
  - усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою;
  - стягнення коштів з винуватця ДТП (дорожньо-транспортна пригода);
  - поділ спільного майна подружжя;
  - про захист честі, гідності та ділової репутації;
  - визнання права власності на самочинно збудоване нерухоме майно власником земельної ділянки;
  - визнання права власності на самочинно збудоване майно на земельній ділянці, що не була відведена особі, яка здійснила самочинне будівництво;
  - знесення самочинно збудованого нерухомого майна;
  - відшкодування витрат на будівництво, здійснене на земельній ділянці, яку особі не було відведено;
  - стягнення витрат, пов'язаних із приведенням земельної ділянки до попереднього стану;
  - визнання оспорюваного правочину недійсним і застосування наслідків його недійсності;
  - застосування наслідків недійсності нікчемного правочину;
  - відшкодування моральної шкоди та виплати майнового відшкодування у зв'язку з порушенням авторського права.
6. Підготуйте ухвалу суду про відкриття провадження у справі відповідно до вимог визначених законом до таких ухвал.
7. Підготуйте ухвалу про повернення позовної заяви з підстав подання заяви про розірвання шлюбу під час вагітності дружини.
8. Складіть ухвалу про проведення процедури врегулювання спору за участю судді.
9. Підготуйте рішення суду щодо:
- усунення перешкод у користуванні майном;
  - повернення майна з чужого незаконного володіння;
  - стягнення грошових коштів невиконаних при звільненні;
  - визнання права власності в порядку спадкування на квартиру;
  - визнання права власності на частку у спільному майні;
  - стягнення грошових коштів за борговою розпискою;
  - стягнення коштів з винуватця ДТП (дорожньо-транспортна пригода);
  - поділ спільного майна подружжя;
  - про захист честі, гідності та ділової репутації;
  - визнання права власності на самочинно збудоване нерухоме майно власником земельної ділянки.
10. Підготуйте ухвалу суду про оголошення перерви в судовому засіданні.
11. Підготуйте ухвалу суду про закриття провадження у справі.
12. Підготуйте ухвалу суду про зупинення судового розгляду справи.
13. Підготуйте ухвалу суду про залишення позову без розгляду.
14. Підготуйте заяву про допит позивача у якості свідка.
15. Підготуйте протокол судового засідання у позовному провадженні.
16. Підготуйте протокол про вчинення окремої процесуальної дії.

17. Підготуйте ухвалу суду про поновлення провадження у справі.
18. Підготуйте ухвалу суду про відкладення розгляду справи.
19. Підготуйте заочне рішення у справі щодо відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
20. Складіть заяву до суду щодо розгляду в суді справи:
  - про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи;
  - про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;
  - про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою;
  - про усиновлення;
  - про встановлення фактів, що мають юридичне значення.
21. Підготуйте проект апеляційної скарги на рішення суду про зменшення розміру стягнених аліментів на малолітню дитину.
22. Підготуйте проект касаційної скарги на рішення апеляційного суду про зменшення розміру стягнених аліментів на малолітню дитину.

Моделювання судового засідання за фавулою

Моделювання судового засідання – це форма проблемного навчання, спрямована на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів і створення стимулюючих умов для поглиблення професійних знань, розвитку творчих здібностей.

Гра охоплює процедурні частини судового розгляду, де з'ясовуються обставини справи, досліджуються докази, дається оцінка вчиненим діям, викладаються висновки про винність або невинність притягнутих до справ осіб, про кваліфікацію скоєних дій, міру відповідальності та інших питань, які повинен вирішити суд під час винесення рішення.

Склад і функціональні обов'язки учасників гри. У грі може брати участь група від 6 до 16 чоловік. Вона поділяється (за бажанням студентів або вибором викладача) на дві частини: позивачі-відповідачі.

Інші студенти групи можуть виступати іншими учасниками, що сприяють розгляду справи, або ж слухають виступаючих, зазначають позитивні й негативні моменти, свої замітки здають викладачеві або ж складають у даній справі рішення.

Процес гри складається з етапів. Перший етап – підготовка і початок гри.

Вивчають конкретні цивільні справи, цивільне і цивільно-процесуальне законодавство тощо.

Ролі розподіляються на загальних зборах учасників з урахуванням їхніх побажань, знань і здібностей.

Гра починається перевіркою готовності учасників. Ведучий роз'яснює її правила.

Другий етап - початок судового засідання (перевіряється явка учасників процесу тощо).

Третій етап – розгляд справи по суті (виступ сторін, дослідження доказів тощо).

Четвертий етап – судові дебати та винесення рішення по справі.

П'ятий етап - підбиття підсумків гри (близько 30 хв.). Члени журі аналізують допущені помилки, вислуховують міркування і виступи учасників й оцінюють промову кожного учасника.

Орієнтовні фавули справ для моделювання судового засідання

Фавула 1.

Савченко Дмитро Васильович у квітні 2019 року подав позов до Ірпінського міського суду Київської області з вимогою анулювати відомості про нього як батька у актовому записі про народження дитини. Свої вимоги позивач обґрунтував тим, що він, разом із Бойко Оленою Андріївною проживають у цивільному шлюбі з вересня 2007 року. Спільних дітей у

них не було, а тому Бойко О. вирішила застосувати репродуктивні технології щоб народити дитину. Савченко Д. про це повідомлений не був. 20 грудня 2010 року у них була народжена донька (Бойко Катерина Дмитрівна). Позивач, вважаючи, що це його дитина, дав згоду на те, щоб у актовому записі про народження дитини були зазначені відомості про нього як батька. У березні 2019 року він дізнався про те, що не є батьком народженої дитини.

Фабула 2.

Кузьменко Віктор Володимирович і Рибасова Ольга Олександрівна зареєстрували шлюб 10 липня 1995 року. У січні 1997 року у них народився син Ілля, а через 3 роки – донька Софія. Спільне життя у подружжя не склалося, а тому у Рибасова О. подала позов до Ірпінського міського суду Київської області про розірвання шлюбу та поділ майна (спільної згоди про це не дійшли). Кожен з подружжя претендує на автомобіль (Toyota Camry 2002 року випуску), квартиру (65 кв.м) та гараж (18, 5 кв.м).

Позивач (Рибасова О.) свої вимоги обґрунтовує тим, що автомобіль був виділений їй в 2003 р. за місцем роботи як заохочення і зареєстрований на її ім'я. Крім того, вона має водійське посвідчення. Також, у квартирі, яка хоч і була куплена до шлюбу (у 1994 році), декілька разів здійснювався ремонт, купувалися меблі за спільні кошти подружжя. Це значно збільшує її вартість.

Відповідач вважає, що квартиру потрібно залишити йому тому, що вона була куплена до шлюбу за його кошти і зареєстрована за ним на праві власності. Позивач також претендує на автомобіль, бо користується ним він. Дружина останній рік взагалі не сідала за кермо. Кузьменко має водійське посвідчення.

В період експлуатації автомобіля догляд за ним та придбання запасних частин здійснювалися за рахунок спільних коштів подружжя.

Фабула 3

Добрянський Віталій Олегович у 1994 році одружився з Терешко Анною Дмитрівною. У квітні 1998 році у них народилася донька Світлана. У 2001 році подружжя розлучилося. У 2004 році Добрянський В. одружився вдруге. Весь час після розлучення з Терешко А. він сплачував аліменти на доньку від першого шлюбу.

У квітні 2015 року Добрянський В. подав позов до Ірпінського міського суду Київської області з вимогою звільнити його від обов'язку сплачувати аліменти на утримання доньки від першого шлюбу. Свою позицію він обґрунтовує тим, що доньці вже виповнилось 17 років. Вона навчається на 1 курсі Київського національного торговельно – економічного університету та отримує стипендію. Крім того, вона нещодавно вийшла заміж за працівника митниці, Боярського О. О., який отримує достатню заробітню плату.

Добрянський ще повинен утримувати непрацездатну дружину і 75-річну тещу, а його заробіток дорівнює лише 1640 грн. на місяць.

Складання термінологічного словника

Складання термінологічного словника є видом індивідуальних завдань здобувачів, що включає збір та систематизацію визначень термінів дисципліни «Цивільний процес України» за обраною здобувачем темою навчальної дисципліни. У словнику зазначаються доктринальні та нормативні визначення термінології з обов'язковим посиланням на відповідні науково-теоретичні та нормативно-правові джерела. Мають бути наведені приклади застосування термінології та розкрито зміст понять, що позначаються відповідними термінами. Особливу увагу слід приділити проблемі узгодженості термінології.

Структурно даний вид індивідуальної роботи включає вступ, виклад основного матеріалу, висновки та список використаних джерел.

Написання есе та його презентація на семінарському занятті

Есе – індивідуальна робота студента, присвячена одному вузькоспеціальному проблемному питанню у сфері цивільного процесу України, що відзначається вільним, виразно індивідуалізованим аналізом проблеми, оригінальністю суджень та вишуканістю форми. Як вид індивідуальної роботи есе передбачає творчий аналіз проблеми, вміння професійно сформулювати гіпотезу та довести спроможність чи неспроможність її практичного існування, здатність до оригінального, самостійного, аргументованого наукового дослідження.

Особливість есе – стислість, лаконічність викладу матеріалу за запропонованою темою. В есе має міститися виключно авторська позиція, яка ґрунтується на глибокому вивченні та аналізі науково-теоретичного матеріалу за проблематикою.

Есе оформляється у вигляді письмової роботи в обсязі 6-7 сторінок, складається з викладу основного матеріалу та списку джерел.

Список тем, рекомендованих для написання есе

1. Принцип верховенства права як основний принцип правосуддя
2. Відмінність третіх осіб від співучасників у цивільному процесі
3. Судова практика оскарження заочних судових рішень в цивільному судочинстві
4. Переваги та недоліки електронного судочинства
5. Принципи окремих правових інститутів
6. Правові аксіоми в цивільному судочинстві
7. Присяжні як учасники розгляду справи
8. Співвідношення понять «ціна позову» та «судовий збір»
9. Розумні строки в контексті практики Європейського суду
10. Застосування юридичної відповідальності у зв'язку із вчиненням правопорушення учасником судового процесу
11. Судова практика у цивільному судочинстві
12. Система судів цивільної юрисдикції
13. Форми захисту у разі порушення, оспорювання або невизнання прав, свобод чи інтересів фізичних та юридичних осіб
14. Реалізація права на звернення до суду за судовим захистом

4. Порядок оцінювання знань

Засобами контролю виконання індивідуальних завдань, які застосовуються при викладанні даної навчальної дисципліни, є бліц-опитування, тестування, індивідуальні завдання на картках, а також аудиторне представлення індивідуальних творчих завдань (ділових ігор та кейсів, презентацій, рефератів, есе тощо).

Індивідуальна робота здійснюється у формі дослідницького проекту, презентації, проекту процесуальних документів (позовна заява, судові рішення тощо), огляду судової практики або інших формах і оцінюється від 0 до 10 балів.

Шкала оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти

Кількість балів	Критерії оцінювання
10-7	Послідовність, логічність підготовки доповіді (есе, проаналізованої судової практики тощо), а також підготовка презентації та, відповідно, її захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та узагальнені висновками.
6-1	Послідовність, логічність написання доповіді (есе, судової практики тощо), але з незначними помилками або без належного обґрунтування.
0	Не виконано індивідуальне завдання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Васильєв С. В. Цивільний процес України : навч. посіб. К. : Алерта. 2019. 506 с.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. // ВВРУ. 2012. № 34. Ст. 62.
5. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
7. Цивільний процесуальний кодекс України // ВВР, 2004, №40-41, 42, ст. 492
8. Цивільний процес: навч. посіб. для здобувачів вищ.освіти. [К. В. Гусаров, М. В. Жушман, С. О. Кравцов та ін.]. Х. : Право. 2017. 234 с.
9. Цивільний процес України: навч.посіб. для підгот. до іспиту. С. О. Погрібний, Р. Ф. Гонгало, Н. В. Волкова та ін. вид.3-є, доп.і перероб. Харків: Одиссей. 2014. 200 с.
10. Цивільний процес України: підруч. за ред. д.ю.н., доц. М. М. Ясинка. Київ: Правова єдність. 2014. 744 с.

Допоміжна:

1. Бичкова С. С. Форми спеціального законодавчого інтересу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету позову URL: <http://kia.court.gov.ua/sud2690/1j/4q/48705/>.
2. Бобрик В.І. Європейське наказне провадження як основа для оптимізації цивільного судочинства в Україні. Право і суспільство. 2015. № 3. С.42-48.
3. Войтовський В.С. Повноваження суду касаційної інстанції у цивільному процесі. Судова апеляція. 2013. №2. С.102-106.
4. Галущенко Г.В. Іноземне право в суді: "право" чи "факт". Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 5. С.17-21.
5. Гусаров К.В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядкух Монографія. Х.: Право. 2010. 352 с.
6. Зеленьяк А.С. Оцінка речових доказів у цивільному процесі. Адвокат. 2014. №5. С.40-43.
7. Інструкція про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації України від 20 вересня 2012 р. URL: [court.gov.ua/userfiles/Instrukciya\(5\).doc](http://court.gov.ua/userfiles/Instrukciya(5).doc)
8. Курило М.П. Щодо необхідності подовження окремих процесуальних строків. Часопис Київського університету права. 2013. №3. С.167-170.
9. Курс цивільного процесу: підруч. [В. В. Комаров [та ін]; ред. В. В. Комаров. Х.: Право. 2011. 1352 с.
10. Кучер Т.М. Правова природа письмових доказів у цивільному процесі України. Часопис Київського університету права. 2013. №1. С.171-174.
11. Навроцька Ю. Заочний розгляд справи в цивільному процесі: моногр. К.: Юрінком Інтер. 2009. 192 с.
12. Наказне провадження в цивільному процесі: монографія. За заг. ред. В. І. Бобрика. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України. 2011. 203 с.
13. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: станом на 01.01.2012 р. За заг. ред. В.В. Богатиря. Київ: Професіонал. 2012. 752 с.

14. Позовне провадження: моногр. [В. В. Комаров, Д. Д. Луспеник, П. І. Радченко та ін.; за ред. В. В. Комарова]. Х. : Право. 2011. 552 с.

15. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 р. № 11.

16. Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 р. № 10: за станом на 25 верес. 2015 р. (із змінами).

17. Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19.12.2014 р. № 13.

18. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. №2. База даних «Законодавство України». ВСУ України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-09>

19. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. №3. База даних «Законодавство України». ВСУ України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06>

20. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

21. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

22. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

23. Світлична Г.О. Законне представництво у цивільному судочинстві. Вісник Верховного Суду України. 2013. 10 (158). С.34-41.

24. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

25. Хотинська-Нор О. Принципи змагальності та диспозитивності як вихідні засади цивілістичного процесу України. Вісник Вищого Адміністративного Суду України. 2014. №1. С. 28-33.

26. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Національна асоціація адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua>
2. Офіційний веб-портал Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua>
3. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua>
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua>

Міжнародні видання:

1. The European Court of Human Rights «Gase of Fomin v. Moldova»: Judgment 11 October 2011. URL: <http://echr.ketse.com/doc/36755.06-en-20111011/view/>
2. Court of Justice of the European Union. Judgment in Case C-527/15 Stichting Brein. Luxembourg, 26 April 2017. URL: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-04/cp170040en.pdf>.
3. Order of the Court (Ninth Chamber) of 21 October 2014. BestWater International GmbH v Michael Mebes and Stefan Potsch. Reference for a preliminary ruling: Bundesgerichtshof Germany. Case C-348/13. URL: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dd686601a5fb>

c84eaaaa5eeecb701ad

4. Shtefan Olena. The subject of proof in copyright cases in Ukrainian theory and practice of civil proceeding// Review of comparative law. Volume XIX. 2014. P. 77-98.

